

Nr 23

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa stödåtgärder i anledning av skadorna å 1959 års skörd jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 11 mars 1960 dagtecknad, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 84, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att medge,

1) att stödlån med anledning av 1959 års skördeskadador må utlämnas i enlighet med de grunder, som förordats i propositionen,

2) att behållningen å under Fonden för låneunderstöd redovisade, under rubriken Fonden för supplementär jordbrukskredit förut anvisade investeringsanslag må användas till bestridande av kostnaderna för stödlånen,

3) att bidrag till jordbrukare, vilka är i behov därav på grund av 1959 års skördeskadador, må utlämnas i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits i propositionen,

4) att ett belopp av 10 400 000 kronor må ställas till förfogande för utbetalande av sagda bidrag,

5) att kostnaderna för bidragen må bestridas med

a) 400 000 kronor av de medel, som anvisats å det å riksstaten för budgetåret 1959/60 under nionde huvudtiteln upptagna anslaget till Gottgörelse till jordbruket för av dess utövare erlagd energiskatt för motorbrännolja till traktorer,

b) 5 000 000 kronor av medel, som influtit genom upptagande av införselavgifter på jordbrukets område under regleringsåren 1956/57—1958/59, varav 3 000 000 kronor från införselavgifter för brödsäd och 2 000 000 kronor från införselavgifter för fettvaror,

c) 5 000 000 kronor av medel, som under regleringsåret 1959/60 inflyter genom upptagande av införselavgifter för fodermedel.

Beträffande innehållet i vissa till statsrådsprotokollet fogade bilagor får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas i det följande, hänvisa till propositionen.

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 46 av herr Nilsson, Yngve, m. fl., likalydande med II: 57 av herr Haggblom m. fl., i vilka motioner hemställts, att riksdagen begär, att Kungl. Maj:t vidtar åtgärder för att bereda särskilt stöd åt jordbrukare i de av 1959 års sommartorka drabbade jordbruksområdena och i den mån riksdagens medverkan därvid är behövlig förelägger riksdagen förslag därom;

2) I: 218 av herr *Johansson, Robert, m. fl.*, likalydande med II: 274 av herr *Wahrendorff m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära skyndsamt förslag i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder som angivits i motionerna i fråga om utlämnande av kontanta bidrag till de jordbrukare, som år 1959 hårdast drabbats av felslagen skörd;

3) I: 219 av herr *Jonasson m. fl.*, likalydande med II: 289 av herr *Svensson i Vä m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag angående medgivande av möjligheter för jordbrukare, som har flera olika stödlån, att sammanföra dessa i ett nytt lån mot en ränta av 4 procent och med en amorteringstid av 15 år i enlighet med vad i motionerna har anförts;

4) I: 229 av herr *Svanström*, likalydande med II: 275 av herr *Johansson i Gränö*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa om snara åtgärder för att ekonomiskt kompensera jordbrukarna inom de av torkan under år 1959 hårdast drabbade områdena;

5) I: 598 av herr *Jonasson* och herr *Johansson, Robert*, likalydande med II: 732 av herr *Wahrendorff*, vari hemställts, I. att riksdagen vid behandling av propositionen nr 84 måtte besluta medge att ett belopp av 14 400 000 kronor må ställas till förfogande till bidrag till jordbrukare, som är i behov därav på grund av 1959 års skördeuskador, samt att den ökade kostnad av 4 000 000 kronor, som föranledes härav, må bestridas med medel ur jordbrukets regleringskassor i enlighet med vad som anförts i motionen; ävensom II. att riksdagen måtte besluta, att räntan för stödlån med anledning av 1959 års skördeuskador skall utgöra 5 procent; samt

6) II: 731 av herr *Börjesson*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att bidrag till jordbrukare vilka är i behov därav på grund av 1959 års skördeuskador må anvisas till ett belopp av 14 400 000 kronor, att det i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag utökade beloppet av 4 000 000 kronor må anvisas ur jordbrukets regleringskassor eller, om så ej kan ske, av statliga medel, samt att räntan för stödlån med anledning av 1959 års skördeuskador må sättas till 5 %.

Beträffande det närmare innehållet i motionerna torde utskottet få hänvisa till dessa.

Över motionerna I: 46 och II: 57, I: 218 och II: 274 ävensom I: 229 och II: 275 har yttranden avgivits av statens jordbruksnämnd, lantbruksstyrelsen och Hushållningssällskapens förbund. Riksbanksfullmäktige, riksgäldsfullmäktige och lantbruksstyrelsen har yttrat sig över motionerna I: 219 och II: 289.

Enligt beslut av 1959 års riksdag (prop. 1959:147; JoU 29; rskr. 283) skulle för reglering av skador å 1959 års skörd tillämpas en modifierad 4-procentregel. Enligt denna skulle jordbruket bli berättigat till särskild kon-

tant kompensation i händelse av dålig skörd för den del av produktionsbortfall eller kostnadsökning för fodermedel, som översteg 4 procent av inkomstsumman i en för år 1959 upprättad normkalkyl (ca 175 miljoner kr.).

Sedan jordbrukets förhandlingsdelegation under hand hos statens jordbruksnämnd påkallat en omräkning av den på våren 1959 upprättade normkalkylen, har en sådan omräkning verkställts av jordbruksnämndens kalkylsakkunniga och godkänts såväl av förhandlingsdelegationen som, vid sammanträde den 16 december 1959, av jordbruksnämnden. Vid omräkningen befanns bl. a., att den minskning av fodertillgången, som inträffat till följd av torkan år 1959, medförde en kostnadsökning för köpfoder i jordbruket av endast omkring 152 miljoner kr., under det att jordbrukets inkomster av försäljningen av vegetabilier och animalier nära överensstämde med normkalkylen. Någon utlösning av 4-procentregeln skedde sålunda inte.

I skrift den 30 oktober 1959 har Norra Älvsborgs länsförbund av RLF anhållit om stödåtgärder i anledning av skördeutfallet år 1959. Vidare har Värmlands läns hushållningssällskap och Värmlands länsförbund av RLF i skrift den 2 november 1959 anhållit om kompensation för skördeskador år 1959. Skrifterna har för yttrande remitterats till statens jordbruksnämnd.

Statens jordbruksnämnds skrivelse, m. m.

Med anledning av nyssnämnda remisser och vad i övrigt förekommit i ärendet har *statens jordbruksnämnd* i en till jordbruksdepartementet den 27 februari 1960 inkommen skrivelse hemställt, att Kungl. Maj:t måtte, efter inhämtande i den mån så erfordras av riksdagens samtycke dels utfärda bestämmelser om utbetalande av stödlån i anledning av skador å 1959 års skörd i huvudsaklig överensstämmelse med vad i skrivelsen föreslagits, dels medge, att de medel, som nu inestår å Fonden för låneunderstöd: Fonden för supplementär jordbrukskredit, får användas till utbetalande av stödlån med anledning av skador å 1959 års skörd, dels bemyndiga jordbruksnämnden att för utbetalande av bidrag enligt i skrivelsen angivna grunder till jordbrukare, vilka är i behov därav på grund av lidna skördeskador år 1959, till lantbruksstyrelsen överföra ej mindre ett belopp av 10 miljoner kr. av importavgiftsmedel att avräknas med 5 miljoner kr. av vissa överskottsmedel av införselavgifter och med likaledes 5 miljoner kr. av under innevarande regleringsår inflytande införselavgifter för fodermedel, än även det belopp av 400 000 kr., som för budgetåret 1959/60 anvisats under anslaget Gottgörelse till jordbruket för av dess utövare erlagd energiskatt för motorbrännolja till traktorer, dels bemyndiga lantbruksstyrelsen att i den ordning, som angivits i skrivelsen, fastställa närmare grunder för fördelningen av sådana bidrag.

Över jordbruksnämndens framställning har, efter remiss, yttrande avgivits av *fullmäktige i riksbanken*.

I fråga om vissa redan vidtagna åtgärder i anledning av 1959 års skördeskador anför *statens jordbruksnämnd* i huvudsak följande.

Jordbrukets förhandlingsdelegation har, under hänvisning till kalkylomräkningen, i skrivelse till nämnden den 16 december 1959 anhållit om åtgärder med anledning av de skördeskador, som under år 1959 drabbat vissa delar av landet. I skrivelsen framhålles, att torkan under fjolåret förorsakat en resultatförsämring för jordbruket i huvudsak genom ökade kostnader för foderanskaffning. Förhandlingsdelegationen understryker därvid, att torkan framförallt drabbat vissa delar av landet, särskilt områden i östra och nordvästra Götaland samt sydvästra Svealand. I skrivelsen anhålles, att jordbruksnämnden ville hos riksbanken göra framställning om lättnader i fråga om amorteringar å stödlån för jordbrukare, som särskilt hårt drabbats av skördeskador. Vidare framhåller förhandlingsdelegationen, att skördeskadorna på många håll syntes vara så svåra, att det borde övervägas, om icke särskild hjälp i ena eller andra formen borde lämnas till de hårdast drabbade. Delegationen hemställer sålunda, att nämnden måtte jämte vederbörande andra myndigheter företaga den noggrannare kartläggning beträffande skadornas omfattning och svårighetsgrad, som fordrades för att uttröna, inom vilka områden dylik hjälp borde utgå.

Med anledning av förhandlingsdelegationens begäran om lättnader i fråga om amorteringen av äldre stödlån har jordbruksnämnden i skrivelser den 21 december 1959 gjort en framställning i ämnet till riksbanksdirektionen och till lantbruksstyrelsen. Riksbanken har därefter i skrivelse till jordbruksnämnden den 29 december 1959, varav avskrift tillställts riksbankens avdelningskontor, meddelat sitt ställningstagande till nämndens framställning.

Jordbruksnämnden berör därefter i korthet *v ä d e r l e k s f ö r h å l l a n d e n a v å r e n o c h s o m m a r e n 1959* samt anför härom följande.

Väderleken under vegetationsperioden 1959 kännetecknades i stora delar av landet framför allt av en betydligt lägre nederbördsmängd än normalt men dessutom av ovanligt höga temperaturer under sommarmånaderna. Växtbetingelserna blev till följd av torkan särskilt dåliga i stora delar av Götaland och Svealand.

Jordbruksnämnden har för månaderna maj—september studerat nederbördens fördelning vid de mätställen, från vilka rapporter regelbundet insamlas av Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI). För 400 platser, i stort sett jämnt fördelade inom landet, har månadsnederbörden därvid jämförts med normal nederbörd åren 1901—1930 (av SMHI använd normalperiod). Detta material visar, att nederbördsmängden under maj månad i östra Skåne, Blekinge, Gotlands och Kalmar län icke uppgick till 25 procent av den normala. Västra Skåne, delar av Kronobergs och Hallands län, norra delen av Bohuslän, Vänerslätten och delar av östra Svealand hade samtidigt mellan 25 och 50 procent av normal regnmängd, medan landet i övrigt hade mera normala nederbördsförhållanden. I jämförelse med maj månad medförde juni endast en obetydlig ökning av nederbörden inom sydöstra Götaland. Under denna månad led dessutom delar av Värmlands, Örebro och Kopparbergs län särskild brist på regn. I dessa senare om-

råden föll mindre än en fjärdedel av normal regnmängd. Stora områden i Norrland fick under juni mindre än hälften av normal nederbörds­mängd. Den nederbördsfördelning, som rådde under juni, fortsatte också under större delen av följande månad. Under juli erhö­ll sålunda delar av östra Svealand mindre än en fjärdedel av normal regnmängd. Vid månadsskiftet juli—augusti föll i södra Götaland (särskilt i trakten av Ivösjön i nordöstra delen av Kristianstads län) stora mängder av regn, som lokalt uppgick till mer än 200 mm. Augusti månad var jämfört med normala förhållanden den ojämförligt torraste av sommarmånaderna. Då fick nämligen i stort sett halva Götaland och Svealand mindre än en fjärdedel av normal nederbörds­mängd. Även under september föll i stora delar av landet mindre regn än normalt. Endast norra Götaland och Gotland hade denna månad i det när­maste normala nederbördsförhållanden.

Vidare har jordbruksnämnden verkställt vissa utredningar angående omfattningen av 1959 års mera väsentliga skörde­skador. I sina utredningar om skördeutfallet i olika delar av landet har nämnden använt allt tillgängligt material: skördeomdömen och hektarskör­dar enligt de subjektiva (d. v. s. de enligt traditionell metod utförda) skör­deuppskattningarna samt hektarskördar enligt objektiva uppskattningar. Nämnden har eftersträvat att erhålla sammanfattande mått på skördeutfal­let inom olika områden.

Såsom första led i utredningsarbetet har den s. k. allmänna skördesiffran för olika hushållningssällskapsområden uträknats för vart och ett av de fem senaste åren. Uträkningen härav grundar sig på de i oktober avgivna skördeomdömena för samtliga växtslag, som är föremål för subjektiva skör­deuppskattningar. De olika skördeomdömena har därvid omräknats till foderenheter. Hänsyn har vid omräkningen ej kunnat tagas till halm, blast, bete och grönfoder. Ehuru de i den allmänna skördesiffran ingående kom­ponenterna icke utgör objektiva mått på skörderesultatet utan endast sub­jektiva bedömningar därav, torde enligt nämnden skördesiffran likväl ge en tämligen god bild av variationerna i det *kvantitativa* skördeutfallet mellan olika områden. Uppgifterna redovisas av nämnden i en tabell, vilken som bilaga 1 fogas till propositionen. Av tabellen framgår, att den allmänna skördesiffran för hela riket icke något av åren 1955—1959 uppgått till talet 3, som vid riktig bedömning skall beteckna medelskörd. För år 1959 var rikssiffran 2,57, det för perioden lägsta värdet näst efter talet för det regnfattiga året 1955 eller 2,32. Vid jämförelse särskilt med 1957 års skördesiffra, 2,79, måste ihågkommas, påpekar nämnden, att kvaliteten av åtskilliga grödor detta år till följd av de ihärdiga regnen under skördeperi­oden var mycket dålig, medan skörden 1959 nästan genomgående känneteck­nas av god kvalitet. Därtill kommer, att skörden under torrår brukar be­dömas särskilt pessimistiskt. Den lägsta områdessiffran redovisas år 1959 för Kalmar läns södra del med 1,98, varefter följer Värmlands län med talet 2,00. På en viss distans, med skördesiffran 2,17, kommer därefter Gotlands län, som tätt följs av, i tur och ordning, Västmanlands län, Örebro län, Kalmar läns norra del och Kopparbergs län. För Malmöhus, Västerbottens och Norrbottens län redovisas ett skördeutfall, som överstiger normalskörd.

Liksom skedde vid undersökningen av 1957 års skörde-skador har jordbruksnämnden även för år 1959 sökt erhålla ett *värdemässigt* mått på skörde-skadornas omfattning inom olika län.

Denna beräkning bygger på de subjektiva uppskattningarna av hektar-skördarna i varje församling men man har därjämte beaktat tillgängliga, direkta eller indirekta, uppgifter om de olika växtslagens kvalitet. Vid beräkningen har värdet av 1959 års skörd jämförts med värdet av en »normalskörd», avseende genomsnittet för åren 1952, 1953, 1954, 1956 och 1958. Totalskörden har i båda jämförelseleden beräknats på grundval av 1959 års arealdisposition, medan resp. års hektaravkastningar kommit till användning (för normalperioden har vägda länsmedeltal beräknats). Beräkningarna omfattar alla i skördeuppskattningarna ingående grödor utom vårråg, foderrotfrukter, oljelin och hö från naturlig äng. Återväxten efter första skörd på vallar har ej heller medräknats, enär den objektiva skördeuppskattningen visat, att det i förhållande till tidigare använda schablontillägg föreligger betydande länsavvikelser, vilkas storlek för år 1959 vid tidpunkten för beräkningarnas utförande dock ej varit känd för alla områden. Värderingen både av normalskörden och 1959 års skörd har utförts på samma sätt som vid omräkningen av den begränsade totalalkylen i december 1959 för eventuell tillämpning av 4-procentregeln. Detta innebär, att avvikelser från normalkvalitet i den aktuella skörden i möjligaste mån beaktats genom pristillägg eller prisavdrag. Vad den aktuella höskörden beträffar har hänsyn tagits till kvalitetsfrågan genom priskorrigerering till följd av de avvikelser i förhållande till normalt fodervärde, som påvisats av de lantbrukskemiska kontrollanstalterna vid analyser av höprover från 1959 års skörd.

Resultatet av värdeberäkningarna har jordbruksnämnden sammanställt i en tabell, vilken som bilaga 2 fogas till propositionen. Av denna bilaga framgår, att den totala skörde-förlusten, sedan 1959 års skörd sålunda värderats med hänsyn både till kvantitet och kvalitet, beräknats till omkring 159 miljoner kr. Inom en del områden, framför allt Malmöhus län men även Östergötlands län, Älvsborgs läns södra del och de tre nordligaste länen, har emellertid skördevärdet blivit större än normalt. Bruttoförlusten skulle alltså enligt denna beräkningsmetod i verkligheten vara större än det angivna beloppet.

Jordbruksnämnden erinrar i sammanhanget om att omräkningen av den begränsade totalalkylen slutade, som förut nämnts, på en kostnadsökning för köpfoder i jordbruket av ca 152 miljoner kr. men på ungefär oförändrade inkomster av försålda jordbruksprodukter, bådadera i förhållande till normalkylen. Ehuru totalalkylen bygger på andra förutsättningar och beräkningsmetoder än den här redovisade undersökningen, råder nära överensstämmelse mellan de båda beräkningarnas slutresultat. Detta förhållande torde enligt nämnden närmast få betraktas som en tillfällighet.

Den sista kolumnen av tabellen i bilaga 2 visar, att 1959 års skördevärde för hela riket motsvarar 94 procent av värdet av normalskörd. Det lägsta värdet redovisas för Kalmar södra länsdel med »skördeprocenten» 69, varefter följer Gotlands och Värmlands län med resp. 73 och 76 procent. Endast dessa tre områden uppvisar en skörde-förlust överstigande 20 procent. Mellan 15 och 20 procents förlust, d. v. s. en »skördeprocent» mellan 80 och

85, redovisas för Jönköpings, Kalmar norra, Blekinge, Älvsborgs norra, Örebro och Västmanlands län.

Jordbruksnämnden konstaterar, att beräkningen både av skördeförlusten och av den allmänna skördesiffran således ger vid handen, att södra länsdelen av Kalmar län skulle vara hårdast drabbad av skördeskadorna och att därefter skulle följa Gotlands och Värmlands län (ehuru de olika beräkningarna placerar dessa senare län i inbördes olika ordningsföljd). En hög grad av parallellitet råder i fråga om länsföljden enligt de båda beräkningarna.

I syfte att utröna *skördeskadornas lokalisering* inom olika län har jordbruksnämnden beräknat »skördeprocenten» enligt i stort sett samma metod även för s. k. naturliga jordbruksområden. Dessa beräkningar har emellertid måst begränsas till vissa av de län, som enligt nyss redovisade undersökningar synes vara särskilt svårt skadade. Dessutom har på särskild framställning Gävleborgs län medtagits. Enligt en något enklare metod, vid vilken de subjektiva hektarskördarna församlingsvis för enskilda grödor vägts samman med ledning av skördevärden för naturliga jordbruksområden, har skördeprocenten även uträknats för varje församling inom de mest skadade områdena. Vid denna uträkning har även vissa av regn skadade församlingar kring linjen Kristianstad—Sölvesborg medtagits. På grund av särskilda yrkanden har bearbetning också ägt rum för församlingarna i Södertörn och norra Bohuslän.

Vid de olika beräkningarna har enligt jordbruksnämnden framkommit, att Öland drabbats hårdare än fastlandsdelen av Kalmar läns södra del, att södra delen av Gotlands län varit något svårare utsatt för skador än länets norra del, att skadorna i Värmlands län varit ojämnt fördelade men nästan helt koncentrerade till södra länsdelen och att skadorna inom Älvsborgs läns norra del varit svårast i Dalssjö bergsbygd och slätbygden. Bland Kristianstads—Blekinge-församlingarna framträder ett sammanhängande skadeområde, vars gränser dock ej klart kan anges, enär skörderapporter för vissa angränsande församlingar antingen ej inkommit till statistiska centralbyrån eller varit endast ofullständigt ifyllda. Inom Örebro, Västmanlands och Gävleborgs län samt de undersökta delarna av Stockholms och Göteborgs och Bohus län har några större sammanhängande områden med från läns-genomsnittet starkt avvikande skördeutfall icke lokaliserats. Nämnden framhåller, att karakteristiskt för 1959 års skördeutfall synes vara förekomsten av betydande lokala variationer även inom begränsade områden.

I en särskild tabell, vilken som bilaga 3 fogas till propositionen, redovisar jordbruksnämnden, närmast som ett räkneexempel, *den skördeförlust, som i olika län kvarstår vid självrisker på 15 och 20 procent*. De kvarstående skördeförlusterna har därvid beräknats genom att beloppet för självriskerna dragits från den totalt redovisade förlusten. Nämnden påpekar, att denna metod ger för låga återstående skördeförlust, enär den redovisade totalförlusten, såsom förut nämnts, utgör ett nettobelopp. Självfallet borde självriskerna i stället ha frångämts den verkliga totalförlusten. Om tabel-

lens uppgifter alltså är för låga, torde detta enligt nämndens mening i mindre utsträckning gälla de mest skadade länen, inom vilka en mer eller mindre allmän skördenedsättning kan antagas ha förelegat under år 1959. Skördeförlusten för det hårdast drabbade området, Kalmar läns södra del, redovisas vid 20 procents självrisk med omkring 9,4 miljoner kr.

Jordbruksnämnden har som nämnts också provat möjligheterna att med ledning av de *objektiva skördeuppskattningarna* mäta skördebortfallet år 1959. Svårigheterna att med ledning av hittills utförda objektiva uppskattningar ange en normalskörd är emellertid så stora, att nämnden ännu bedömer det som alltför vanskligt att på denna väg bestämma storleken av en skördeskada. Jämföres inom de särskilt skördeskadade länen 1958 och 1959 års skördar enligt såväl objektiv som subjektiv uppskattning, framstår i allmänhet skördebortfallet 1959 som mindre enligt objektiva grunder. Detta tyder enligt nämnden på att den skördeskada, som framkommer med ledning av den subjektiva skördeuppskattningen, i viss mån kan vara överdriven, såsom också erfarenhetsmässigt brukar vara fallet särskilt under år med torkskador.

För varje stratum inom vissa av de enligt subjektiv uppskattning mest drabbade länen (Gotlands, Kalmar och Blekinge län, Älvsborgs läns norra del, Värmlands, Västmanlands och Gävleborgs län) har jordbruksnämnden på grundval av objektiv skördeuppskattning beräknat värdet av 1958 och 1959 års totalskördar (exklusive skörden av oljeväxter och sockerbetor). Då 1958 års skördeutfall i stora delar av landet väsentligt avvek från vad som kan betecknas såsom normalskörd, äger en jämförelse mellan de båda årens skördevärden endast begränsat intresse i nu förevarande sammanhang. Av jämförelsen torde dock i viss mån variationerna i 1959 års skördeutfall inom de olika länen kunna utläsas. Bl. a. synes framgå att skörden både i Gotlands och Värmlands län blivit sämst i södra länsdelen. I Kalmar län har Öland som helhet utsatts för svårare skador än fastlandet, och i Blekinge har skogsbygden mot Småland drabbats hårdast.

Jordbruksnämnden upplyser vidare, att den efter utredningsarbetets avslutande har överlagt med jordbrukets förhandlingsdelegation för att på grundval av utredningsresultatet dryfta frågan, om årets skördeskador borde föranleda framställning om särskilda stödåtgärder, samt för att diskutera eventuella åtgärders omfattning och utformning. Nämndens utgångspunkt har därvid varit följande.

Utfallet av 1959 års skörd, som helhet betraktad, ligger i enlighet med vad förut konstaterats inom den riskmarginal, som jordbruket självt svarar för. Gällande prissättningsystem kan således i och för sig ej utgöra grund för anspråk på tillskott av allmänna medel. Av verkställd undersökning framgår dock tydligt att de skador, som inträffat i vissa begränsade delar av landet, ligger genomsnittligt betydligt över den riskmarginal, som 4-procentregeln anger. Det är vidare enligt jordbruksnämndens uppfattning uppenbart, att skadorna i ett betydande antal fall är så stora, att de överstiger vad jordbrukarna själva rimligen kan bära. De lättnader i fråga om

amorteringar av äldre stödlån, som nu kan komma vissa enskilda jordbrukare till del, är enligt jordbruksnämndens mening otillräckliga som hjälpåtgärder i den föreliggande situationen.

Innan jordbruksnämnden övergår till att diskutera de stödåtgärder, som kan ifrågakomma i den aktuella situationen, erinrar nämnden om att den i sitt yttrande den 11 november 1958 över skördeskadestredningens betänkande framhållit, att de stödformer av skiftande slag, vilka dittills som ett provisorium tillämpats, icke visat sig fullt ändamålsenliga, och kraftigt understrukit angelägenheten av att man söker komma fram till skyddsformer, vilka erbjuder jordbrukarna större trygghet mot allvarliga skördeskador. Nämnden anser alltjämt, att en långsiktig lösning av problemet snarast möjligt måste ernås. I avvaktan på att en sådan lösning skall komma till stånd har emellertid nämnden, med hänsyn till föreliggande omständigheter, icke velat undandraga sig att medverka till att tillfälliga stödåtgärder genomföres även med sikte på 1959 års skördeskador.

De förslag om särskilda stödåtgärder, som jordbruksnämnden framlägger i det följande, bygger på förutsättningen, att dylika åtgärder, utan nytt tillskott av allmänna medel, skall kunna finansieras av tillgångar, som redan står till jordbrukets förfogande eller eljest föreligger inom jordbruksregleringens ram.

Jordbruksnämnden anmäler, att vid överläggningarna mellan nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation beträffande frågan, vilka åtgärder som i det aktuella läget ytterligare kan vara erforderliga från det allmännas sida, den 22 februari 1960 enighet uppnåtts om att de stödåtgärder som otvivelaktigt är påkallade — liksom exempelvis åtgärderna i anledning av 1957 års skördeskador — bör ha karaktären av stödlån och av behovsprövade bidrag efter individuell ansökan. Med hänsyn till skadornas omfattning har man ansett att en medelsanvisning till kontantbidrag i varje fall icke bör understiga ett belopp av 10 miljoner kr. Härom anför nämnden följande.

Man har därvid utgått från att den övervägande delen av dylika bidragsmedel skall tillfalla de svårast drabbade områdena, i främsta rummet Kalmar läns södra hushållningssällskapsområde samt Gotlands och Värmlands län. För åtskilliga områden inom riket, bl. a. de fyra nordligaste länen och Malmöhus län, har å andra sidan allvarliga skördeskador förutsatts föreligga endast i enstaka fall och för sådana områden har medelsbehovet för kontantbidrag följaktligen förutsatts vara ringa. Andra hushållningssällskapsområden än de tidigare avsedda har, i fråga om utbredningen av mera allvarliga skördeskador, bedömts intaga en mellanställning. För vart och ett av dessa områden har endast tämligen begränsade belopp av bidragsmedel ansetts kunna komma i fråga. Det har förutsatts, att fördelningen av bidragen skall under lantbruksstyrelsens ledning verkställas av lantbruksnämnderna, dock med möjlighet för lantbruksstyrelsen att själv centralt omhändera bidragsfördelningen inom områden med jämförelsevis ringa utbredning av skördeskadorna.

Enligt vad jordbruksnämnden inhämtat, inestår å fonden för låneunderstöd, stödlån till jordbrukare, ett belopp av omkring 11 miljoner kr.

(den 1 juli 1959 11 068 035 kr.). Detta belopp utgör återstoden av de medel om tillhoppa ca 44 270 000 kr., som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 13 december 1957 och den 14 mars 1958 överförts till nämnda fond från fonden för supplementär jordbrukskredit för att användas till bestridande av kostnaderna för stödlån med anledning av 1957 års skörde-skador. Jordbruksnämnden föreslår i samråd med lantbruksstyrelsen, att de medel, som nu innestår å fonden för låneunderstöd: fonden för supplementär jordbrukskredit, skall få användas till utbetalande av stödlån med anledning av skador å 1959 års skörd samt att grunderna för sådan lånehjälp utformas i överensstämmelse med stadgandena i kungörelsen den 13 december 1957 (nr 650) om stödlån till jordbrukare med däri genom kungörelsen 1958: 256 vidtagna ändringar. Fördelningen av tillgängliga lånemedel mellan olika lantbruksnämndsområden förutsättes på sedvanligt sätt få verkställas av lantbruksstyrelsen.

Vad gäller finansieringen av de behovsprövade kontantbidragen har, upplyser nämnden, överväganden ägt rum i avseende å möjligheten att för sagda ändamål anlita uppsamlade eller inflytande införselavgiftsmedel. Från jordbrukets förhandlingsdelegations sida har man därvid tillstyrkt, att jordbruket, som enligt gällande regleringssystem äger för prisregleringsändamål tillgodogöra sig inflytande införselavgifter för fodermedel, av dylika, för innevarande regleringsår inflytande avgiftsmedel ställer ett belopp av 5 miljoner kr. till förfogande för utbetalning av skörde-skadebidrag. Genom den ökade import av »köpfoder», som är att förutse till följd av 1959 års svaga fodersädsskörd, beräknas under året inflyta så stora belopp av införselavgifter för fodervaror, att sådana angelägna regleringsuppgifter, som normalt skall bekostas av dylika avgiftsmedel, icke torde behöva bli eftersatta genom att det angivna beloppet å 5 miljoner kr. tagas i anspråk.

Jordbruksnämnden och förhandlingsdelegationen har vidare enats om att föreslå, att för användning till kontantbidrag anvisas ett belopp av 5 miljoner kr. av vissa överskottsmedel, som influtit inom jordbruksregleringens ram men icke utan särskilt medgivande av Kungl. Maj:t och riksdagen må tagas i anspråk. Härom anför nämnden vidare i huvudsak följande.

Under treårsperioden 1956/57—1958/59 har sålunda — på sätt närmare redovisas i jordbruksnämndens skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 november 1959 (prop. 1960: 1, p. 29) uppkommit ett överskott av införselavgiftsmedel av omkring 23 miljoner kr. i förhållande till ett »normalbelopp» av ($3 \times 72 =$) 216 miljoner kr. Enligt statsmakternas beslut bör, därest ett nämnvärt sådant överskott uppkommer, detta »balanseras över» till den nu löpande prissättningsperioden. Nämnden har i nyss angiven skrivelse anmält sin avsikt att — till fullgörande av meddelat uppdrag — inkomma med förslag beträffande användningen av detta överskott efter att bl. a. ha samrått med jordbrukets förhandlingsdelegation. Vid de nu med delegationen förda överläggningarna har enighet nåtts om att jordbruksnämnden skall föreslå Kungl. Maj:t att ett belopp av 5 miljoner kr. av ifrågavarande överskottsmedel tages i anspråk till bidrag för 1959 års skörde-skador. Det har förutsetts, att härav skall avräknas 3 miljoner kr. på införselavgifterna för bröd-

säd och 2 miljoner kr. på införselavgifterna för fettvaror. Genom underhandsbesked till jordbruksnämnden har styrelserna för Svensk spannmåls-handel, ekonomisk förening, och för Sveriges oljeväxtintressenter, förening u. p. a., förklarat sig ej vilja motsätta sig den disposition av införselavgifts-medel, som nämnden och förhandlingsdelegationen förutsatt. Beträffande dispositionen av övriga överskottsmedel av införselavgifter från den gångna treårsperioden anmäler jordbruksnämnden sin avsikt att efter samråd med förhandlingsdelegationen återkomma senare.

Jordbruksnämnden erinrar att frågan om användningen av de restitutions-medel å 400 000 kr., som för budgetåret 1959/60 anvisats under anslaget till gottgörelse till jordbruket för av dess utövare erlagd energiskatt för motorbrännolja till traktorer, hittills har hållits öppen. Nämnden föreslår nu i samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation, att även dessa medel skall få användas för utbetalning av här avsedda kontantbidrag.

I fråga om administrationen av kontantbidragen har jordbruksnämnden fört överläggningar med lantbruksstyrelsen och med jordbrukets förhandlingsdelegation, därvid man i huvudsak utgått från de regler, som gällde vid utdelningen av kontantbidrag i anledning av 1957 års skördeskadador och som i sin tur nära anslöt till reglerna för 1955 års skördeskadadehjälp. Vid dessa överläggningar har — mot bakgrunden av de tidigare i nämndens skrivelse redovisade antagandena beträffande den lokala fördelningen av bidragsbehovet — i fråga om bidragsgivningen för 1959 års skördeskadador framkommit följande vägledande synpunkter.

1. Bidrag lämnas efter individuell ansökan och prövning till sådana jordbrukare, som särskilt svårt träffats av skördeskadador.

2. Prövningen omhänderhas inom varje lantbruksnämnd med biträde av en representant för hushållningssällskapet. Jordbrukets ekonomiska och fackliga organisationer lämnas tillfälle att medverka vid prövningen.

3. För bidrag förutsattes, att skördeskadeförlusten framstår som stor i förhållande till sökandens normala årsinkomst och allvarligt äventyrar hans ekonomiska ställning.

4. Sedan nämnderna preliminärt behandlat ansökningarna genom uppdelning av dessa i angelägenhetsgrupper och angivande i förekommande fall av det bidragsbelopp, som nämnden vill tillstyrka, insändes sammanställning över ansökningarna jämte nämndernas upplysningar och förslag till lantbruksstyrelsen.

5. För områden, där antalet sökande visar sig vara ringa, bör lantbruksstyrelsen kunna förbehålla sig att själv göra fördelningen av bidragen. Någon mindre del av de totalt tillgängliga bidragsmedlen innehålles även centralt för att kunna disponeras för utlämnande av bidrag i följd av besvär över lantbruksnämnds beslut i bidragsärenden. Tillgängliga bidragsmedel fördelas i övrigt på de olika lantbruksnämnderna, varefter dessa får verkställa den definitiva fördelningen av de tillgängliga medlen på de bidragssökande, som anses vara i det största behovet av bidrag.

Vidare föreslår jordbruksnämnden i samråd med lantbruksstyrelsen, att de närmare grunderna för bidragsprövningen och för fördelningen av tillgängliga bidragsmedel skall, med utgångspunkt från vad som sålunda angivits, få utfärdas av lantbruksstyrelsen efter hörande av jordbruksnämnden och förhandlingsdelegationen.

Vid behandlingen i jordbruksnämnden av förevarande frågor om åtgärder i anledning av skador på 1959 års skörd har ledamöterna av nämnden *Lindskog* och *Odhner* anmält avvikande mening och uttalat följande.

Vi skulle ha kunnat acceptera de av majoriteten föreslagna åtgärderna som ett led i en övergång till ett mera permanent och försäkringsmässigt utformat skördeskadestydd. Vi finner det emellertid inte rimligt, att jordbruksnämnden år efter år, vid sidan om prisavtal och riksdagsbeslut, skall göra sig till tolk för ytterst svårbedömda krav på ersättning för skördeskadorna av regleringsmedel och betala ut dylika medel efter synnerligen tillfälliga normer, som ger ur rättvisesynpunkt ofta mycket stötande resultat, utan att övergången till ett rättvisare och rimligare system över huvud taget är i sikte. Därigenom riskerar man att genom praxis skapa en inte önskvärd permanent form för skördeskadeersättning.

Fullmäktige i riksbanken anför i sitt remissutlåtande, att det med hänsyn till vad jordbruksnämnden anfört angående skördeskadornas omfattning i vissa delar av riket under år 1959 synes befogat, att åtgärder vidtages för att mildra de ekonomiska verkningarna för de av skadorna drabbade jordbrukare, som är i behov av bistånd. Fullmäktige kan emellertid i likhet med reservanterna mot jordbruksnämndens skrivelse ej underlåta att uttala sina betänkligheter mot att av skördeskadorna föranledda åtgärder återigen måste få karaktären av tillfälliga lösningar.

Vad angår de av jordbruksnämnden, i samråd med lantbruksstyrelsen, framförda konkreta förslagen anser sig fullmäktige böra inskränka sitt yttrande till frågan om nya stödlån till jordbrukare samt om anvisande av medel härför. Fullmäktige meddelar beträffande förslagen i denna del, att desamma icke givit fullmäktige anledning till erinran. Fullmäktige biträder följaktligen förslaget, att den nya lånehjälpen utformas i överensstämmelse med de stadganden, som utfärdats för 1957 års stödlån. Detta innebär bl. a., att riksbanken är beredd att åtaga sig bestyret med låneförvaltningen efter samma grunder, som gäller för de tidigare stödlånen till jordbrukare. Frågan om eventuell ersättning för ifrågavarande bestyr torde enligt fullmäktige få upptagas till behandling i samband med motsvarande spörsmål för de tidigare lånen.

Departementschefen

Departementschefen har anfört följande.

»I stora delar av vårt land kännetecknades väderleksförhållandena under vegetationsperioden 1959 av en betydligt lägre nederbördsmängd än normalt samt av ovanligt hög och intensiv värme. Växtbetingelserna för i synnerhet de vårsådda grödorna och vallarna blev till följd av den härigenom uppkomna torkan särskilt dåliga i stora delar av Götaland och Svealand. I samband med skyfallsliknande regn inträffade samtidigt på några håll katastrofiska skador på bland annat de växande grödorna.

I enlighet med de av statsmakterna godtagna reglerna har statens jordbruksnämnds kalkylsakkunniga verkställt beräkningar av produktionsutfallet för produktionsåret 1959/60 med utgångspunkt från skörderapporterna per den 15 oktober 1959. Av dessa beräkningar framgår, att de av torka och andra onormala väderleksförhållanden förorsakade skadorna på 1959 års skörd inte är så stora i förhållande till jordbrukets samlade produktionsvolym, att de föranlett en tillämpning av den för 1959 års skörd gällande, modifierade 4-procentregeln. Detta innebär, att jordbruket inte blivit berättigat till någon kontant ersättning av statsmedel i anledning av skördeskadorna.

Såsom framgår av den redogörelse för skördeskadorna, som jordbruksnämnden lämnat, har emellertid vissa delar av landet drabbats mycket hårt. Enligt jordbruksnämndens uppfattning är det uppenbart, att skadorna i ett betydande antal fall är så stora, att de överstiger vad jordbrukarna själva rimligen kan bära. De lättnader i fråga om amorteringen av äldre stödlån, som enligt nu gällande bestämmelser kan komma vissa enskilda jordbrukare till del är enligt nämndens mening otillräckliga som hjälpåtgärder i den föreliggande situationen. Efter övervägande av utredningsmaterialet och övriga omständigheter har jag funnit mig böra tillstyrka jordbruksnämndens förslag, att särskilda stödåtgärder vidtages från det allmännas sida för att mildra verkningarna av skördeskadorna.

I fråga om utformningen och finansieringen av hjälpen till de av 1959 års skördeskador särskilt svårt drabbade jordbrukarna kan jag i huvudsak ansluta mig till vad jordbruksnämnden efter överläggningar med jordbrukets förhandlingsdelegation och lantbruksstyrelsen härutinnan föreslagit. Möjligheter bör sålunda nu liksom år 1957 skapas för utlämnande av såväl stödlån som behovsprövade kontantbidrag efter individuell ansökan.

Vad angår den närmare utformningen av reglerna för stödlånen anser jag, att dessa lämpligen bör anknyta till de regler, som godtagits av riksdagen för 1957 års stödlån (prop. 1957: 184; JoU 39; rskr. 391; prop. 1958: 1, IX ht, p. 43; JoU 1, p. 34; rskr. 9). Författningsmässigt torde bestämmelserna helt kunna utformas i överensstämmelse med dem, som enligt kungörelserna 1957: 650 och 1958: 256 gäller för dylika lån i anledning av 1957 års skördeskador. Såsom förutsättning för lån bör sålunda gälla, att jordbrukaren på grund av felslagen skörd år 1959 har lidit väsentlig förlust och av denna anledning är i behov av ekonomiskt bistånd samt att han gjort vad på honom ankommit för att motverka förlusten. Liksom år 1957 torde vidare lån som regel ej böra beviljas till högre belopp än som motsvarar två tredjedelar av den inkomstminskning, som skadorna beräknas ha medfört.

Bland annat med hänsyn till det angivna syftet med lånen bör dessa även nu löpa med ränta. Räntefoten synes liksom för 1957 års stödlån böra bestämmas till 5,75 procent. Jag förutsätter dock att, därest det allmänna ränteläget skulle föranleda därtill, Kungl. Maj:t skall äga under löpande lånetid besluta om ändring av denna räntesats. I fråga om bestämmelsernas ut-

formning i övrigt torde jag få hänvisa till här bifogade, inom jordbruksdepartementet utarbetade förslag till kungörelse om stödlån till jordbrukare (*bilaga 4*).

Vad beträffar finansieringen av den föreslagna låneverksamheten har jordbruksnämnden erinrat om att av det år 1957 under kapitalbudgeten till fonden för låneunderstöd under rubriken Fonden för supplementär jordbrukskredit till stödlån till jordbrukare överförda beloppet kvarstår odisponerat ett sammanlagt belopp av drygt 11 miljoner kronor. Nämnden föreslår, att de odisponerade medlen skall användas till utbetalning av stödlån på grund av 1959 års skörde-skador. Häremot har jag intet att erinra. Den fördelning av tillgängliga lånemedel på olika lantbruksnämndsområden ävensom jämkning härav, som torde bli erforderlig, bör liksom vid tidigare stödlånetillfällen få verkställas av lantbruksstyrelsen.

Vad därefter gäller de behovsprövade kontantbidragen har jordbruksnämnden funnit, att för dessa bidrag med hänsyn till skador-nas omfattning erfordras ett belopp av minst 10 miljoner kronor. Nämnden har därvid utgått från att den alldeles övervägande delen av detta belopp skall tillfalla de av 1959 års skörde-skador svårast drabbade områdena, i främsta rummet Kalmar läns södra hushållningssällskapsområde samt Gotlands och Värmlands län. För flertalet övriga hushållningssällskapsområden har endast tämligen begränsade belopp ansetts kunna komma i fråga. Mot nämndens beräkning av bidragsbeloppet och förslag till huvudsaklig fördelning av detta har jag med hänsyn till bland annat det för olika trakter redovisade skördeutfallet intet att erinra.

Principen för bidragsgivningen bör i enlighet med jordbruksnämndens, i samråd med lantbruksstyrelsen och jordbrukets förhandlingsdelegation upprättade förslag vara, att bidrag efter individuell ansökan och prövning skall kunna utgå till sådana jordbrukare, som särskilt svårt träffats av skörde-skador. Prövningen bör inom varje lantbruksnämnd ske med biträde av en representant för hushållningssällskapet. Jordbrukets ekonomiska eller fackliga organisationer bör lämnas tillfälle att medverka vid prövningen. För er-hållande av bidrag bör förutsättas, att skörde-skadeförlusten framstår som stor i förhållande till sökandens normala årsinkomst och allvarligt äventyrar hans ekonomiska ställning.

Såsom jordbruksnämnden föreslagit bör lantbruksnämnderna preliminärt behandla ansökningarna genom att uppdelat dem i angelägenhetsgrupper och i förekommande fall ange det bidragsbelopp, som lantbruksnämnden vill tillstyrka. Sammanställningar av ansökningarna samt lantbruksnämndernas upplysningar och förslag bör därefter insändas till lantbruksstyrelsen.

För områden, där antalet sökande visar sig vara ringa, bör fördelningen av bidragen ske centralt genom lantbruksstyrelsen. Centralt hos lantbruksstyrelsen bör vidare någon mindre del av de totalt tillgängliga bidragsmedlen innehållas för att göra det möjligt att utlämna bidrag i följd av besvär över lantbruksnämnds beslut i bidragsärenden. I övrigt bör lantbruksstyrel-

sen fördela tillgängliga bidragsmedel på de olika lantbruksnämnderna, varefter dessa får verkställa den definitiva fördelningen på de bidragssökande, som kan anses vara i det största behovet av bidrag.

De närmare grunderna för bidragsprövningen och för fördelningen av de tillgängliga bidragsmedlen bör med utgångspunkt från nu angivna huvudregler fastställas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av lantbruksstyrelsen efter hörande av jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation.

För finansieringen av den föreslagna bidragsverksamheten bör — i enlighet med vad som överenskommits mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation — tagas i anspråk vissa hos nämnden tillgängliga men ännu inte disponerade medel. Till förfogande för verksamheten bör sålunda ställas ett belopp av 5 000 000 kronor av det överskott av införselavgiftsmedel, som uppkommit under treårsperioden 1956/57—1958/59. Av detta belopp bör 3 000 000 kronor avräknas på införselavgifterna för brödsäd och 2 000 000 kronor på införselavgifterna för fettvaror. Vidare synes — med hänsyn till vad jordbruksnämnden anfört angående ökningen av de under regleringsåret 1959/60 inflytande införselavgiftsmedlen för fodermedel — av dessa avgiftsmedel ett belopp av likaledes 5 000 000 kronor böra disponeras för ändamålet. Slutligen bör det belopp å 400 000 kronor, som för budgetåret 1959/60 anvisats under anslaget till gottgörelse till jordbruket för av dess utövare erlagd energiskatt för motorbrännolja till traktorer, användas för ifrågavarande bidragsgivning. I första hand bör sistnämnda anslag samt förstnämnda överskottsmedel tagas i anspråk.

Såsom framgår av det föregående har två av jordbruksnämndens ledamöter anmält avvikande mening och gjort ett särskilt uttalande. I anledning härav vill jag framhålla, att frågan om en permanent form för skördeskadestydd varit föremål för utredningar och överväganden inom jordbruksdepartementet alltsedan det av skördeskadeutredningen avlämnade förslaget här om under remissbehandlingen i viktiga avseenden blev föremål för invändningar av olika slag. Jag vill i detta sammanhang meddela min avsikt att inom den närmaste tiden för inhämtande av yttranden utsända en inom departementet utarbetad promemoria med synpunkter och förslag beträffande systemet för permanent skördeskadestydd.»

Till utskottet inkomna remissyttranden

Lantbruksstyrelsen har i sitt den 25 februari 1960 avgivna yttrande över motionerna I: 46 och II: 57, I: 218 och II: 274 samt I: 229 och II: 275 anfört följande.

De skördeskador som under fjolåret tillfogades jordbruket blev av betydande omfattning, framför allt till följd av den katastrofalt varma och torra väderleken, och syns ha fått en mycket ojämn spridning och särskilt svårt

hemsökt vissa landsdelar som exempelvis Kalmar län, Älvsborgs län och Värmlands län där den enskilde jordbrukaren åsamkades kännbara förluster. Gränstrakterna mellan Blekinge och Skåne utsattes för ett exceptionellt skyfall som åstadkom stor förödelse. Skadeverkningarna har uppskattats till 152 milj. kronor eller närmare det belopp på 175 milj. kronor som med tillämpning av den s. k. 4 %-regeln i jordbruksavtalet skulle medfört särskild kompensation åt jordbruket från statsmakternas sida. Liksom motionärerna anser styrelsen att sagda inkomstbortfall är av sådan storleksordning att stöd i form av bidrag och lån bör beredas ifrågakommande jordbrukare såsom skett tidigare upprepade gånger efter liknande år med felslagna skördar.

Styrelsen har inhämtat att jordbruksnämnden i samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation i dagarna föreslagit Kungl. Maj:t att ställa vissa tillgängliga medel till förfogande för utlämnande av stödlån och kontantbidrag till de jordbrukare som blivit särskilt hårt drabbade av skördeförlusterna.

Det närmaste syftet med motionerna syns ha varit att hålla öppet för riksdagen att ingripa därest en dylik stödaktion ej igångsatts samt i så fall hos Kungl. Maj:t hemställa om erforderliga hjälpåtgärder.

I nuvarande läge torde motionerna således ej böra föranleda till annat än ett uttalande från jordbruksutskottet att jämväl utskottet finner det nödvändigt att ekonomiskt bistånd ges de jordbrukare, som under år 1959 tillfogats mera betydande skador på skörden, och att utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t, för den händelse den planerade stödaktionen skulle befinnas otillräcklig eller riksdagens medverkan vara behövlig, framlägger förslag i ämnet för riksdagen.

Ledamoten av lantbruksstyrelsen *Persson* har avgivit särskilt yttrande, vari anförts.

De skördeskador som under fjolåret tillfogades jordbruket inom vissa delar av vårt land blev av betydande omfattning. Mest utsatta områden var Kalmar län, Älvsborgs län och Värmlands län samt gränstrakterna mellan Skåne och Blekinge.

Enligt nu gällande prissystem och den överenskommelse som träffats mellan statsmakterna och jordbrukets organisationer skall jordbruket själv svara för skadeförluster som icke överstiger 4 % av totalkalkylen. Skulle denna regel överskridas har statsmakterna förbundet sig att efter förhandling kompensera inkomstbortfallet intill ett belopp av 50 milj. kr.

Efter den omräkning av kalkylen som skedde den 15 okt. 1959 visade det sig att skadorna totalt för jordbruksnäringen ej blev av den storleksordning att kompensation jämlikt 4 % regeln skulle utgå.

När prisuppgörelsen under fjolåret förelades riksdagen anmälde statsrådet *Netzén* att om det visade sig — på grund av viss uppkommen situation — att, trots att den ovannämnda regeln ej vore tillämplig, stöd i någon form behövdes, så skulle förhandlingar upptas mellan statens jordbruksnämnd och jordbrukets förhandlingsdelegation. Enligt vad som inhämtats har jordbruksnämnden i samråd med förhandlingsdelegationen föreslagit Kungl. Maj:t att ställa vissa tillgängliga medel till förfogande för utlämnande av stödlån och kontantbidrag till de jordbrukare som blivit särskilt hårt drabbade av skördeskador under 1959.

Då således proposition i ärendet är att förvänta får det anses att motionerna I: 46, II: 47, I: 218, II: 274 samt I: 229, II: 275, samtliga rörande stöd åt jordbrukare på grund av skördeskador år 1959, sakna aktualitet.

Statens jordbruksnämnd och *Hushållningssällskapens förbund* har i sina yttranden över förenämnda motioner hänvisat till innehållet i jordbruksnämndens i ärendet till Kungl. Maj:t den 27 februari 1960 avlåtna skrivelse, för vilken fullständig redogörelse lämnats i det föregående.

Fullmäktige i riksbanken har i sitt den 3 mars 1960 dagtecknade yttrande över motionerna I: 219 och II: 289 anfört följande.

Motioner i samma syfte väcktes även vid 1959 års riksdag och fullmäktige hade redan då tillfälle att yttra sig i de av motionärerna berörda frågorna. Fullmäktige erinrade därvid om att 1957 och 1958 års riksdagar medgivit vissa lättnader i de dittills gällande villkoren för amorteringar och räntebetalningar på stödlån. De bestämmelser som då tillkom gäller alltså och innebär bl. a. att den amorteringsfria tiden kan utsträckas ytterligare beträffande de senaste stödlånen och att amorteringstiden för stödlån i allmänhet kan förlängas till 10 och i undantagsfall till högst 15 år. Den totala lånetiden kan därmed stiga upp till 19 å 20 år. Genom dessa bestämmelser har lånevillkoren på ett smidigare sätt än tidigare kunnat anpassas till låntagarnas betalningsförmåga och som ett exempel på hur tillämpligheten av de nya bestämmelserna utfallit kan nämnas, att under tiden 1/7 1958—31/8 1959 lättnader i betalningsvillkoren medgavs för närmare 7 000 av de ca 44 000 stödlån som utlämnades under åren 1951—55.

Även när det gäller låntagare med flera stödlån har de nya bestämmelserna givit riksbanken möjligheter att utforma betalningsvillkoren så att skäligen hänsyn kunnat tas till omständigheterna i det enskilda fallet. En sammanföring av lånen till ett enda lån framstår därför numera inte så angelägen som den möjligen gjort tidigare. Därtill kommer att en sådan sammanföring icke utan svårighet kan företagas beroende på att de skilda årgångarna av stödlån lämnats ut på olika villkor. På 1950 års lån erlågdes t. ex. ingen ränta och på övriga lån varierar räntan mellan 4 och 5 3/4 %. Att sänka räntan över lag till 4 % såsom motionärerna förordar, synes lämpligen inte kunna komma i fråga, eftersom t. o. m. den högsta tillämpade räntesatsen — 5 3/4 % — måste anses vara en förmånsränta.

Vidare kan det, när en låntagare har flera stödlån, förekomma att t. ex. ett lån lämnats utan säkerhet, ett annat lämnats mot in-teckningssäkerhet och ett tredje mot säkerhet av borgen. Att sammanföra dessa lån och behålla säkerheterna oförändrade är självfallet inte möjligt. En person som gått i borgen på ett visst belopp torde inte vara hågad att ens med stöd av de övriga säkerheterna utan vidare gå i borgen också för ett sammanlagt lån på ett högre belopp. På grund av de problem som därför måste uppstå, om man försöker sammanlagga de olika stödlånen som kan ha utlämnats till en och samma låntagare, kan det ifrågasättas om några väsentliga fördelar därmed skulle stå att vinna i jämförelse med vad som kan åstadkommas med de bestämmelser som redan nu gäller. Fullmäktige anser sig därför inte kunna tillstyrka motionärernas förslag.

Fullmäktige i riksgäldskontoret har i yttrande den 10 mars 1960 över motionerna I: 219 och II: 289 anfört följande.

Fullmäktige får erinra om att betydande lättnader i olika hänseenden redan medgivits av riksdagen i fråga om återbetalningen av erhållna stödlån och att jämväl möjlighet till befrielse i vissa fall från återbetalningsskyldighet helt eller delvis samt avskrivning av lånefordran föreligger.

Fullmäktige har från riksbanken inhämtat, att i anslutning härtill lättnader i betalningsvillkoren hittills medgivits beträffande ett mycket stort antal

stödlån och att riksbanken även i fråga om låntagare med flera stödlån utnyttjat de möjligheter, som de nya bestämmelserna medgiver, att utforma betalningsvillkoren så att skälig hänsyn kunnat tagas till omständigheterna i det enskilda fallet. Ett sammanförande av flera stödlån till ett enda lån torde därför icke kunna anses erforderligt för att bereda vederbörande låntagare den lättnad, som motionärerna åsyftat. Hätill kommer att vissa icke oväsentliga tekniska svårigheter talar mot en sådan anordning. En generell sänkning av låneräntan till 4 % synes heller icke lämpligen böra komma i fråga.

Med hänsyn till de långt gående åtgärder för förbättring av stödlånetagarnas ställning, som redan beslutats av riksdagen, och med hänvisning till de av riksbanken i ärendet lämnade uppgifterna har fullmäktige sålunda icke funnit någon ytterligare åtgärd i angivet syfte för närvarande påkallad. Fullmäktige anser sig härvid kunna utgå ifrån, att riksbanken kommer att inom ramen för de befogenheter, som tilldelats riksbanken i förevarande hänseende, skänka särskilt beaktande åt de svårigheter, som det senaste årets torka vållat för jordbrukarna inom vissa delar av landet.

Under åberopande av det anförda får fullmäktige avstyrka bifall till de i ämnet väckta motionerna.

Till fullmäktiges yttrande finnes fogad en reservation av herr *Pettersson*, som anförde följande:

Från riksbanken inhämtade uppgifter i förevarande fråga ger en fullständig provkarta på de olika bestämmelser beträffande såväl räntesättning som säkerhet, som gäller för skilda årgångars stödlån. Dessa olikartade bestämmelser måste föra med sig stora olägenheter för innehavarna av flera stödlån. Jag anser därför, att det finns starka skäl för en utredning i saken och biträder därför för min del motionsyrkandet härom.

Över motionerna I: 219 och II: 289 har *lantbruksstyrelsen* den 16 februari 1960 anförut följande.

I motionerna hemställas, på anförda skäl, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående medgivande av möjligheter för jordbrukare, som har flera olika stödlån, att sammanföra dessa i ett nytt lån mot en ränta av fyra procent och med en amorteringstid av 15 år. Syftet med motionerna synes vara tvåfaldigt: dels att ernå en lägre ränta än som f. n. gäller för vissa låneserier, dels att genom sammanslagning av olika lån underlätta amorteringen av lånen.

I räntehänseende gäller olika bestämmelser för de olika låneserierna. I den första serien — 1950 års — är lånen räntefria. För de därpå följande tre serierna — 1951, 1952 och 1954 års — är räntan fastställd till fyra procent. Beträffande 1952 och 1954 års serier gäller dock räntefrihet för de första två åren för belopp upp till 10 000 kronor. För 1955 och 1957 års serier är räntan ursprungligen bestämd till 4,5 respektive 5,75 procent. Räntefrihet åtnjutes under vissa förutsättningar under de första två åren för belopp upp till 3 000 kronor. I fråga om bägge serierna gäller att Kungl. Maj:t, därest det allmänna ränteläget skulle föranleda därtill, äger besluta om ändring av räntesatsen under löpande lånetid.

Den sålunda för de olika låneserierna efter hand inträdda skärpningen i räntebestämmelserna sammanhänger med att lånesyftet ändrats. Medan sålunda lånen i de första fyra serierna var starkt subventionerade genom räntebefrielse, har man i fråga om de senaste två serierna utgått från att det

lånebehov, som föranletts av skördeskadorna, i största möjliga utsträckning borde kunna täckas genom anlåtande av normala kreditvägar och att utvägen med statliga lån borde behöva anlitas endast då dessa vägar är stängda på grund av att lånesökanden icke kan prestera erforderlig säkerhet. Lånevillkoren har i övrigt allt mera anslutits till vad vid ifrågavarande tidpunkt gällt på den allmänna kreditmarknaden. Med hänsyn härtill finner styrelsen icke skäligt att räntan för de senaste två serierna nu skulle sänkas till fyra procent utan att detta motiveras av ett ändrat allmänt ränteläge. Skulle en sådan sänkning övervägas, kunde den väl för övrigt icke begränsas till den kategori, som motionärerna närmast har i tankarna, alltså låntagare med flera stödlån ur olika serier, utan finge väl omfatta de ifrågavarande låneserierna i deras helhet. För jordbrukare som lidit skördeskador men icke sökt och erhållit stödlån utan täckt kreditbehovet på annat sätt måste det dessutom te sig orättvist om stödlåntagaren nu finge en ytterligare förmån i form av sänkt ränta.

Vad härefter angår frågan om möjligheterna för en jordbrukare, som har flera stödlån, att få dessa sammanförda till ett enda lån, vill styrelsen erinra om att 1958 års riksdag på förslag av Kungl. Maj:t (se IX ht, sid. 152 ff) beslutat en rad åtgärder, varigenom det nu är möjligt att uppmjuka amorteringsvillkoren och samordna amorteringsbestämmelserna i de olika stödlåneserierna. En förlängning av amorteringstiden har härvid ansetts vara den åtgärd som är mest ägnad att underlätta återbetalningen av lånen. Vid avgörande av frågor härom har det beslutande organet ansetts böra ha möjlighet att inom vida gränser från fall till fall avgöra, vilken amorteringstid som kan vara behövlig för låntagaren. Om så undantagsvis skulle behövas kan förlängning även utöver 15 år medgivas. Detta är av särskild betydelse i fråga om låntagare, som har att amortera flera stödlån. Härigenom möjliggöres nämligen en avpassning av de årliga amorteringsbeloppen, så att den samlade amorteringsskyldigheten blir såvitt möjligt fördelad över en längre period. En sådan avpassning kan ske även med hänsyn till annan låntagarens skuld. Enligt styrelsens mening torde förutsättningar saknas för mera långtgående åtgärder än som sålunda redan beslutats av riksdagen. I detta sammanhang torde även hänsyn få tagas till svårigheterna att samordna säkerheten för olika lån, särskilt då den — såsom fallet i stor utsträckning är med stödlånen — utgöres av borgen. Klart är att effekten av de beslutade åtgärderna bl. a. beror på hur bestämmelserna tillämpas av de beslutande organen, d. v. s. i första hand riksbankskontoren. Styrelsen kan emellertid vitsorda att de tillämpningsföreskrifter som riksbanken i samråd med styrelsen utfärdat till kontoren tager största möjliga hänsyn till meningen med åtgärderna, nämligen att i det särskilda fallet i görligaste mån underlätta återbetalningen av lånen så att syftet med lånen icke förfelas. Det bör i detta sammanhang uppmärksammas att möjlighet även finns att utsträcka den amorteringsfria tiden från normalt två år till högst fyra år. Denna möjlighet är alltjämt aktuell i fråga om 1955 och 1957 års låneserier. För dessa kan den amorteringsfria tiden, om särskilda skäl föreligger, sålunda utsträckas till den 1 december 1960 respektive den 1 december 1962. Föreliggande möjligheter att samordna amorteringarna för flera stödlån torde därför ännu icke ha behövt utnyttjats i större omfattning men kan antagas bli föremål för ökat intresse från jordbrukarnas sida under inrevarande och närmast följande år.

På grund av vad ovan anförts avstyrker styrelsen bifall till motionerna.

Utskottet

Ehuru en tillämpning av den modifierade 4-procentregeln ej kommit i fråga med hänsyn till resultatet av den uppskattning av 1959 års skördeutfall som skett per den 15 oktober sagda år har departementschefen — på förslag av statens jordbruksnämnd efter överläggningar med lantbruksstyrelsen och jordbrukets förhandlingsdelegation — förordat att särskilda stödåtgärder skall vidtagas för att mildra verkningarna i vissa av skördeskador speciellt drabbade delar av landet. Utskottet tillstyrker att dylika åtgärder kommer till stånd.

Såsom stödformer föreslås i propositionen amorteringslån och kontantbidrag. Även detta förslag biträder utskottet. Låneverksamheten bör därvid, såsom departementschefen anfört, i huvudsak ske efter samma regler, som 1957 års riksdag fastställde för långivning åt dem som fått vidkännas skador på sistnämnda års skörd, dock med av 1958 års riksdag vidtagna ändringar. Låntagare med brukningsenhet inrymmande högst 20 ha åker bör kunna medgivas räntefrihet i två år för högst 3 000 kronor av lånebeloppet. De två första årens ränta på det belopp, för vilket ränta skall utgå, torde böra läggas till kapitalbeloppet. Räntefoten bör vara 5,75 procent, ej såsom i motionerna I: 598 och II: 732 samt II: 731 föreslagits 5 procent. I enlighet med vad i propositionen uttalats bör Kungl. Maj:t om det allmänna ränteläget skulle föranleda därtill äga rätt att under löpande lånetid besluta om ändring av räntesatsen. Under två år bör lånen vara amorteringsfria eller under högst fyra år, därest särskilda skäl så motiverar. Amorteringstiden bör vara fem år, vilken tid emellertid — om speciella skäl föreligger — må kunna förlängas till högst tio år eller i undantagsfall högst femton år.

I fråga om finansieringen av stödlåneverksamheten tillstyrker utskottet att för ändamålet får utnyttjas det belopp å sammanlagt cirka 11 000 000 kronor som för närvarande kvarstår odisponerat av det under rubriken Fonden för supplementär jordbrukskredit ursprungligen anvisade men till stödlån till jordbrukare sedermera överförda beloppet. Lantbruksstyrelsen bör få fördela lånemedlen på olika lantbruksnämndsområden liksom också få företaga jämkning i sagda fördelning om detta befinnes erforderligt. Låneverksamheten bör åvila lantbruksnämnderna under medverkan av riksbanken. Åt denna bör uppdragas att förvalta lånen. Tidpunkten då ansökan om lån senast skall vara nämnderna tillhanda bör bestämmas av Kungl. Maj:t.

Vad beträffar bidragsgivningen bör denna enligt utskottets uppfattning ske i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder härför som återfinnes i det förslag i ämnet som upprättats av jordbruksnämnden i samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation och lantbruksstyrelsen samt som framlagts av departementschefen i propositionen. Angående den närmare innebörden av sistnämnda förslag får utskottet hänvisa till propositionen. Här må blott framhållas att avsikten är att den alldeles övervägande delen av

bidragen skall fördelas till de av 1959 års skörde-skador svårast drabbade områdena, i första hand Kalmar läns södra hushållningssällskapsområde, Gotlands län samt Värmlands län. För erhållande av bidrag förutsättes att skörde-skadeförlusten framstår som stor i förhållande till sökandens normala årsinkomst och allvarligt äventyrar hans ekonomiska ställning. Prövningen av bidragsansökningarna bör utföras av lantbruksstyrelsen respektive lantbruksnämnderna på sätt förordats i propositionen. Utifrån de huvudregler för bidragsgivningen som riksdagen på grundval av propositionens förslag fastställer bör Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, lantbruksstyrelsen efter hörande av jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation, få bestämma erforderliga, närmare grunder för prövningen av bidragsansökningarna och fördelningen av de tillgängliga bidragsmedlen.

Emot det i propositionen framförda förslaget i fråga om finansieringen av bidragsgivningen har utskottet intet att erinra. Ej heller har utskottet något att invända mot storleken av det belopp å 10 400 000 kronor som jämlikt sagda förslag skall tagas i anspråk för ändamålet. Utskottet kan sålunda ej förorda någon höjning av ifrågavarande belopp såsom yrkats i motionerna I: 598 och II: 732 samt II: 731.

Vad departementschefen i övrigt uttalat och förordat i propositionen ansluter sig utskottet till. De yrkanden som gjorts i de före nämnda proposition väckta motionerna I: 46 och II: 57, I: 218 och II: 274 samt I: 229 och II: 275 bör vid här angivna förhållanden ej föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motionsparet I: 219 och II: 289 har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag angående medgivande av möjligheter för jordbrukare, som har flera olika stödlån, att sammanföra dessa i ett nytt lån mot en ränta av 4 procent och med en amorteringstid av 15 år. Samtliga i ärendet hörda remissinstanser har förklarat sig icke kunna förorda bifall till motionerna. Jämväl utskottet avstyrker desamma.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 598 och II: 732 samt II: 731, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, medgiva att stödlån med anledning av 1959 års skörde-skador må utlämnas i enlighet med de grunder, som förordats i det föregående, varvid räntefoten bestämmes till 5,75 procent;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag medgiva att behållningen å under Fonden för låneunderstöd redovisade, under rubriken Fonden för supplementär jordbrukskredit förut anvisade investeringsanslag må användas till bestridande av kostnaderna för stödlånen;

III. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag medgiva att bidrag till jordbrukare, vilka är i behov därav på grund av 1959 års skördeskador, må utlämnas i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som i det föregående angivits;

IV. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 598 och II: 732 samt II: 731, samtliga motioner, såvitt nu är i fråga, medgiva att ett belopp av 10 400 000 kronor må ställas till förfogande för utbetalande av sagda bidrag;

V. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 598 och II: 732 samt II: 731, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, medgiva att kostnaderna för bidragen må bestridas med

a) 400 000 kronor av de medel, som anvisats å det å riksdagen för budgetåret 1959/60 under nionde huvudtiteln upptagna anslaget till Gottgörelse till jordbruket för av dess utövare erlagd energiskatt för motorbrännolja till traktorer,

b) 5 000 000 kronor av medel, som influtit genom upptagande av införselavgifter på jordbrukets område under regleringsåren 1956/57—1958/59, varav 3 000 000 kronor från införselavgifter för brödsäd och 2 000 000 kronor från införselavgifter för köttvaror,

c) 5 000 000 kronor av medel, som under regleringsåret 1959/60 inflyter genom upptagande av införselavgifter för fodermedel;

B. att riksdagen må lämna motionerna I: 46 och II: 57, I: 218 och II: 274 samt I: 229 och II: 275 utan åtgärd;

C. att riksdagen må avslå motionerna I: 219 och II: 289.

Utskottet hemställer, att förevarande ärende måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

Stockholm den 7 april 1960

På jordbruksutskottets vägnar:

ANDERS PETTERSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Anderberg, Jonsson, Bertil Andersson, Eskilsson, Nils Hansson*, Hjalmar Nilsson*, Gunnar Berg, Jonasson, Uno Olofsson och Harald Pettersson;

från andra kammaren: herrar Pettersson i Dahl, Jonsson i Strömsund, Sköld, Lindström, Östlund, fru Lindskog*, herrar Rimås, Agerberg, Nilsson i Lönsboda och Fagerlund*.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Jonasson, Harald Pettersson* och *Pettersson* i Dahl, vilka ansett att

dels andra stycket i utskottets utlåtande å s. 20 bort ha följande lydelse:

»Såsom stödformer — — — (lika med utskottet) — — — till kapitalbeloppet. I propositionen har föreslagits att räntefoten bör vara 5,75 procent. Detta anser sig emellertid utskottet på samma skäl som anförts i motionerna I: 598 och II: 732 samt II: 731 icke kunna tillstyrka utan förordar liksom motionärerna att räntan å 1959 års stödlån skall fastställas till 5 procent. Under två — — — (lika med utskottet) — — — femton år.»

dels utskottets anförande i andra, tredje och fjärde styckena å s. 21 bort ersättas med text av följande lydelse:

»Enligt propositionen skall för finansiering av bidragsgivningen tagas i anspråk ett belopp av 10 400 000 kronor av jordbrukets regleringsmedel. Med hänsyn till det svåra läge, i vilket många jordbrukare försatts genom skördekadorna, anser emellertid utskottet detta belopp otillräckligt. I vissa delar av landet uppgår nämligen katastroffallen till ett betydande antal. Utskottet föreslår därför, att nyssnämnda belopp skall höjas med 2 000 000 kronor till 12 400 000 kronor i syfte att vidga möjligheterna att i någorlunda rimlig utsträckning bispringa de av skördekador drabbade jordbrukarna. Sagda belopp å 2 000 000 kronor torde böra täckas med överskottsmedel av införselavgifter, disponibla från den tilländalupna avtalsperioden 1956/57—1958/59.

Vad departementschefen — — — (lika med utskottet) — — — utskottet till. De yrkanden som gjorts i de före nämnda proposition väckta motionerna I: 46 och II: 57, I: 218 och II: 274 samt I: 229 och II: 275 får anses besvarade genom vad utskottet sålunda uttalat.

I motionsparet I: 219 och II: 289 har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag angående medgivande om möjligheter för jordbrukare, som har flera olika stödlån, att sammanföra dessa i ett nytt lån mot en ränta av 4 procent och med en amorteringstid av 15 år. Utskottet finner starka skäl framförda i motionerna för att dylika möjligheter bör öppnas i syfte att förenkla handläggningen av låneärendena samt för att i viss mån mildra läget för de av skördekador drabbade, vilka upptagit ifrågavarande stödlån. Utskottet biträder på denna grund yrkandet om utredning med i motionerna angivna syftemål.»

dels ock att utskottets hemställan under A I, IV och V samt B och C bort ha följande lydelse:

»A. att riksdagen må

I. i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 598 och II: 732 samt II: 731, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, medgiva att stödlån med anledning av 1959 års skördekador må utlämnas i enligt

het med de grunder, som förordats i det föregående, varvid räntefoten bestämmes till 5 procent;

IV. i anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom motionerna I: 598 och II: 732 samt II: 731, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, medgiva att ett belopp av 12 400 000 kronor må ställas till förfogande för utbetalande av sagda bidrag;

V. i anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom motionerna I: 598 och II: 732 samt II: 731, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, medgiva att kostnaderna för bidragen må bestridas med

a) 400 000 kronor av de medel, som anvisats å det å riksstaten för budgetåret 1959/60 under nionde huvudtiteln upptagna anslaget till Gottgörelse till jordbruket för av dess utöfvare erlagd energiskatt för motorbrännolja till traktorer,

b) 7 000 000 kronor av medel, som influtit genom upptagande av införselavgifter på jordbrukets område under regleringsåren 1956/57—1958/59,

c) 5 000 000 kronor av medel, som under regleringsåret 1959/60 inflyter genom upptagande av införselavgifter för fodermedel.

B. att motionerna I: 46 och II: 57, I: 218 och II: 274 samt I: 229 och II: 275 måtte anses besvarade med vad i det föregående anförts.

C. att riksdagen må med bifall till motionerna I: 219 och II: 289 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag angående medgivande av möjligheter för jordbrukare, som har flera olika stödlån, att sammanföra dessa i ett nytt lån mot en ränta av 4 procent och med en amorteringstid av 15 år.»